

הספרים נערמים על השולחן בערימה שכלל שהזמן נוקף היא הולכת ומתגבהת. גמרא 'כתובות' נשלפת, אחריה הרשב"א נפתח, ה'שולחן ערוך' זוכה אף הוא לעיון דקדקני. כעבור שעה ארוכה מצטרפים אליהם גם ספרי מוסר ומחשבה, רמח"ל ומהר"ל, 'חובת הלבבות' ו'מסילת ישרים'.

רק לאחר שהשיעור בנוי לתלפיות, אומר לי הרב דוד קלטי: 'הולכים'. אנו קמים, עוזבים את הדירה הצנועה ופוסעים לאיטנו ברחובות הצרים של הרובע העתיק בבודפשט — בעצם 'פעסט', שהיא עיר הנפרדת בפני עצמה מ'בודה' שמעברו השני של הנהר — לעבר בית הכנסת. שם, אני מתעדכן, אמור להימסר שיעור ה'פתיחה' לרגל תחילת זמן אלול.

זמן אלול. ראש חודש אלול היום, ובזה היום מתחילים בכל הישיבות את הזמן החדש. גם בישיבה שאותה הקים הרב קלטי בהונגריה יחלו היום את הזמן, והרב נערך לכך כנדרש. מחשבה רבה הושקעה ביום הזה, שינוצל לגילוי הישיבה והרעיון שמאחוריה בפני קהלים חדשים מבני המקום.

ואכן, בבית הכנסת ניכרת תכונה חגיגית. כמה צעירים שוקדים על הכנת המקום והתאמתו לארוע שיתקיים בו בעוד זמן קצר. הם מסיטים את כימת העץ הכבדה ממקומה ומקרצפים את רצפת הפרקט העתיקה משכבות האבק שהצטברו עליה בימי החופשה, אחר נגררים כסאות והם ממלאים בשורות את ההיכל. מהקיטון המשמש כמטבח עולים ריחות ערכים: שם עסוק הטבח בטיגון קציצות וחיתוך ירקות לסלטים, כשריחים החריף של התבלינים לא משאיר מקום לטעות — זהו בדיוק המטבח ההונגרי הידוע. בחדר השני נערכים השולחנות כך שיוכלו לשאת את הכיבוד העשיר שיונח עליהם בעוד שעה קלה.

אט אט מתאסף לו הציבור. הם מגיעים, חובשים כיפות לראשם ונעמדים לתפילת מנחה. הגבאי — עו"ד ידוע בעיר המשמש גם כחבר ועד הסטודנטים באוני' המקומית — נושא דברים קצרים ומספר על הפעילות, ולאחר מכן זוכים להרצאה על מהותו של חודש אלול והימים הנוראים הקרבים. בין לבין הם מטיבים את ליבם במעדנים, וחותרמים בחידון שמצליח לשתף בו את אחרון השומעים. במרכז הארוע, כמובן, עומדת דרשתו של הרב קלטי.

בשיעור, שנמסר בהונגרית צחה, מתמקד הרב בשנה החדשה הקריבה ובאה, מצטט את דברי הגמ' בר"ה, מזכיר את השולחן ערוך, מתעכב מעט על המפרשים, ועובר משם למהר"ל ולחובת הלבבות. בין לבין הוא מתבל גם בחידוש ערכני מתחום הפסיכולוגיה. אחד הנוכחים, פסיכולוג קליני

מפורסם בבודפשט, יושב בשורה הראשונה ומהנהן בראשו במרץ. ההנהון לא נעלם מעיני הנוכחים שמגיבים במבטי הערכה.

רק לאחר שהערב מסתיים, הנוכחים מחליפים רשמים ומשאירים את פרטיהם אצל הרב, שמצידו עסוק בסידור המקום והחזרת המצב לקדמותו, אני מצליח לפענח מעט את סוד הצלחתו של הרב קלטי. אל "היום הפתוח" כפי שהוגדרה הפעילות היום במודעות שבישרו עליה, הוא התייחס כ'פתיחת הזמן'. ההרצאה המרתקת הוגדרה אף היא כ'שיעור פתיחה', ובכלל, הפעילות כולה עליה הוא מנצח ואשר היא נעשית לרוב בעשר אצבעותיו, נעשית במסגרת ה'ישיבה'. כך אין פלא שבסופו של דבר, למרות שאין לכך כל הסבר בדרך הטבע, מצליח דווקא הרב — שכל הופעתו מזכירה דמות ישיבתית אותנטית על כל המשתמע — במקום שאחרים לא הצליחו והוא זוכה להפיח אי־אילו ניצוצות בגחלת ההונגרית המתעמעמת.

"הבורות דהימה"

ואכן, כאשר אנו משוחחים עם הרב קלטי, אנו מגלים שמבחינתו לא השתנה מאומה מאז הימים בהם כיהן בר"מ בישיבת 'מאורות התורה' בטלו סטון, שם צלל לעומקה של סוגיה בלימוד עם צורבים צעירים שכל שיחם ושיגם בסוגיות הש"ס, לבין ימים אלו בהם הוא עסוק בהחדרת יסודות היהדות ליהודים שנמצאים רגע לפני התבוללות וניתוק כל קשר עם היהדות. 'זהו התפקיד שלי' הוא אומר בהצטנעות, לא מבין מדוע משתוממים בני שיחו הרואים בכך הקרבה לשמה.

עד לפני כארבע שנים, עוד נמנה הרב דוד קלטי (קליין במקור) על צוות ר"מי ישיבת 'מאורות התורה'. כמי שזכה ליצוק מים על ידיו של רבו ומורו המובהק, רבי נחום פרצוביץ זצ"ל מראשי ישיבת מיר שמו הלך לפניו ותלמידים צמאי דעת בקשו להסתופף בקרבתו. אין פלא שעד כה מתקשים חבריו לצוות להסביר ולנמק את צעדו, כאשר הוא בחר מרצונו להיפרד מהסטנדר שבכותל המזרח הישיבתי, להתרחק ממשפחתו שנאלצת לראותו רק בביקוריו הקצרים שנערכים לעתים רחוקות, ולעקור לארץ ציה ושממה, למקום שלא די שחברותא עמו ניתן לצלול לעומקה של סוגיה כמעט ואינו בנמצא, אלא שאפילו השגת מנין לתפילה אינו דבר של מה בכך.

"את המחיר משלמים אנו, בישיבה, כאשר מאז עבר אליכם הרב חסרונו מורגש בה", כך הכריז לא מזמן ראש ישיבת 'עטרת התורה', הרה"ג ר' שמואל גריינימן שליט"א, בפני בני הקהילה בהונגריה עת נכח בשמחת 'שבע ברכות' שנערכה במקום. אך לא היינו צריכים להרחיק עד שם. די היה לראות את פניו של הרב קלטי כאשר הוא יושב לו לבדו בקרן זוית

גם בבודפשט שבהונגריה חוו

תלמידי הישיבה 'פתיחת

הזמן', שמעו 'שיחה' על

חודש אלול והתוודעו לגודל

הימים הנוראים. המסר היה

אותו מסר, הנוסח — מעט

שונה ■ תוך כדי, התוודענו

לפריחת קהילתו של הרב

דוד קלטי, הפועל לבדו אך

חמוש במאגרי מרץ בלי

נדלים, שבה שבים

בניה מרחוק ■ ואכן, סוד

הצלחתו מדהים ומפעים.

בזכות שיטתו הייחודית זכו

רבים מבני קהילתו לראות

אור ■ וישמעו רחוקים ויבואו

'פתיחת זמן' בבודפשט

“ביקשתי מהגר”א שטרנבוך שליט”א, ראב”ד אנטוורפן, שיצרף את חתימתו למכתב תמיכה שהיה נחוץ לי. הוא הצביע על הכותרת שהכריזה ‘קריאת קודש מהרבנים יוצאי הונגריה’ ואמר: איני יוצא הונגריה. אך מיד הוסיף: ‘שמעתי על הפעילות, ובעיקר על העובדה שמחותני, גאב”ד מאקאווא שליט”א, יצא מגדרו לפני חברי קהילתך. ואם כך נהג מחותני, ודאי שעלי לעזור לכם בכל דרך...”

מעט מן האור דוחה. בשיעור בבית הכנסת הישן. ממול נראה ר יהושע דומן

בית נאמן בישראל. הרב קלטי ור ישעיה דומן בשבע ברכות שנערך לאחד מבני הקהילה

יצא מגדרו. גאב”ד מאקאווא שליטא עורך טיש לבני טיפוחיו של הרב קלטי בבודפסט

ארצה, להרים ידיים ולומר ‘אני את שלי עשיתי’, אך ברגעים הקשים הוא נזכר בעידודם של גדולי הדור שליט”א שחזיקו את ידיו והם נסכו בו כוחות. לפני שיצא לשליחותו, נכנס לחדרו של כ”ק מרן האדמו”ר מבעלזא שליט”א שהרעיף עליו חיבה. כ”ק האדמו”ר שליט”א התלהב מהיוזמה, למרות שאיש לא נתן לה סיכוי עד אז, וחזיקו בדברים ובעצה טובה. אם לא די בכך, צייד אותו ב”מעות קדימה” בסכום נכבד בעזרתו יחל במלאכה של הקמת כולל במקום.

גם מראש הישיבה הגראי”ל שטיינמן שליט”א זכה לחיזוק רב ולעצה שיקים במקום כולל, בו ילמדו אברכים נבחרים שיגיעו מארץ־ישראל. לשאלתו, האם עליו לחפש אברכים המתמחים ב’קירוב’, ענה לו ראש הישיבה שאין כל צורך בכך. “הם ישבו וילמדו, ישקדו על התורה, ובני הקהילה יתחממו מאישה של תורה. אין כל צורך ב’קירוב’ כאשר התורה כבר תעלה את האור בנשמתם והמאור שבה יחזירם”.

וכך, יצא ר’ דוד קלטי להונגריה, כאשר בעזרתם של נדיבי עם הקים את הכולל הראשון שפעל מאז ומעולם בעיר בודפסט, מעוז ההתבוללות וערש התרבות המשכיל-ית. בימיו הטובים של הכולל חבשו את ספסליו שישה אברכים בני עליה, שישבו ולמדו, רכשו מסכתא אחר מסכתא, ופה ושם עסקו בלימוד בחברותות עם יהודים מבני הקהילה שנפשם חזקה בתורה. לא חלף זמן רב, וניכר היה כי הוצת האור בגחלים העוממות, זמן קצר לאחר מכן הניצוצות כבר הפכו לשלהבת.

ר’ דוד מצידו מצא את עצמו על תקן של ‘ראש כולל’ במלוא המובן. את מרבית זמנו נאלץ להקדיש לגיוס המשאבים האדירים שנדרשו לצורך מימון האברכים, שמלבד המילגות הנכבדות שהובטחו להם היה צורך לממן להם את כרטיסי הטיסה, את שכר הדירה, הזאת מלבד מימון הפעילות השגרתית שנערכה בקרב הקהילה. מאז הוא מוצא את עצמו חצוי בין העולמות: “עד שאני מצליח לשהות במקום חודש רצוף ומתחיל לראות נחת, אני נאלץ להרחיק לחו”ל כדי לגייס כסף”, אך פרט לכך הוא משמש גם כמזכיר, כעוזר, כמתאם פגישות, כמלמד וכמורה, כמארגן ארועים ובעצם ממלא כל תפקיד שרק מתבקש, בלי לראות בכך כל פחיתות כבוד.

אולם מאז השתנתה מעט המתכונת. לאחר זמן גדלו ילדיהם של האברכים והם נאלצו לחזור ארצה. כיום פועל בה ר’ דוד בגפו, כשלצידו נמצא אברך נוסף, ר’ יהושע (ישעי”לה) דומן. דומן הוא אברך שגדל בהונגריה, עלה לארץ ונקלט בישיבת גבעת שאול של הגר”ש וולבה בה עשה חיל, וכאשר הקים ר’ דוד את הכולל בהונגריה הוא שב למקור. היום הוא פועל לצידו של ר’ דוד כשיחד הם מחוללים במקום גדולות ונצורות.

את הרגעים היפים שלהם הם רואים כאשר הם מצליחים לפנות זמן ולהתפנות ללימוד פורה בחברותא, אך הם לא יהססו לקטוע את הלימוד הסוער כאשר יגש אליהם אחד מבני הקהילה שיבקש ‘ללמוד משהו’ לקראת חגג או להשלים ידע בהלכה ואפילו באותיות הא”ב. לפני ואחרי הכל, הם אומרים, המטרה היא לקרב עוד יהודי לחיי תורה.

ואז התגלה הסוד

וכך, צעד אחר צעד, הם מצליחים לחולל מהפכה, אם כי הפעילות נעשית ללא פרסום, ללא רעש ובצורה מתונה אך עקבית. “צריך להבין” אומר לנו גַאבּוּר (גבריאל), אף הוא אחד מאלו שקורבו בידי הרב והיום הוא מסייע על ידו בהתלהבות. “הקהילה היהודית בבודפסט שונה מקהילות אחרות בגולה. זו קהילה שהתרחקה כבר מלפני שנים. כבר בימיו של ה’חתם סופר’ נחשבה הקהילה בבודפסט למעוז ההשכלה. אפשר לומר שזו ערש התרבות החילונית, אם ישנה תרבות כזו. בימיה הטובים מנתה הקהילה הניאולוגית שחרתה על דגלה את ההתרחקות מדרך התורה מאות אלפי יהודים. לפני השואה היו בערי עשרות בתי כנסת, ורק כמה בודדים של אורטודוכסים”.

הוסיפו לכך את ההשתלטות הקומוניסטית על הונגריה בשנים שאחרי המלחמה, אז נאסרה הפעילות התורנית־דתית כמעט לחלוטין, ונגיע לתוצאה המרה: קרוב למאה אלף יהודים שמתגוררים בבודפסט לבדה, ואין להם כל מושג קלוש על יהדות. חלק מהם אינו מודע כלל ליהדותם, אך לרובם העובדה שהם יהודים אינה אומרת להם מאומה.

“ליהודים כאלו” אומר גאבור, “לא מתאימה שיטת הקירוב הידועה. הרצאות לא ידברו אליהם, וכל פעילות שמגיעה תחת הכותרת ‘חזרה למקורות’ מצליחה רק לעורר ריאקציה חריפה. אדרבא, הם חשים שלא חסר להם כלום. יש להם קבוצת כדורגל יהודית, ‘תרבות’ יהודית, יש אפילו את ‘מעדני המטבח היהודי’ שבו מככבים קניידלך במרק טריפה ובלניצ’עס המורכבים מבשר וחלב, ד’ ירחם, אך הם מייצגים את המטבח היהודי, במרכאות... ובמצב כזה כאשר פונים אליהם ומציעים להם לשמוע על יהדות, הפניה לא תעשה כל פרי. פה צריך לעבוד בסגנון אחר”.

המאור שבה יחזיר

וכאשר נופלת אצלו החלטה, לא ניתן להניאו מכוונתו. “נתקלתי בהרבה משיכות כתפיים, הרבה נדו לי בראשם, אבל ככל שניסו לרפות את ידי כך הלכה והתחזקה בי ההחלטה”, הוא מספר, והחיוך המבוויש שתולה על פניו לא מסגיר את איתנות רוחו. וכך, ביום בהיר, מוצא את עצמו הרב קלטי על אדמת בודפסט, מנסה להקים יש מאין. להקים מסגרת תורנית שבמשך הזמן קיבלה את השם ‘לתיב’ (ל’מען ת’חיה י’הודית ב’הונגריה), שתהווה מגדלור שיקרין אורה על פני הקהילה השקועה בתרדמת חורף עמוקה.

אמת, הוא מספר, פעמים רבות מאז, חשב לסגת ולחזור

בודפסט היהודית – תעודת זיהוי

קווים לדמותה של הקהילה היהודית שידעה בעבר הרחוק

ימים טובים יותר, ומה הקשר לטורקים?

המספרית: כ־50 יהודים רשומים בקהילה האורטודוכס-ית לעומת כ־90,000 בקהילה הניאולוגית בראשה עומד הפרופ' שנייצר.

בבית הכנסת המרכזי של העיר ואשר משתייך כאמור לניאולוגים הוקם אתר הנצחה ליהדות הונגריה שנספתה בשואה, שמפורסמת בזכות אנדרטה ייחודית בצורת ערבה בוכיה, כאשר על כל אחד מאלפי עליה שם של יהודי שנרצח. בחצר בית הכנסת נטמנו היהודים שנהרגו בגטו עם תחילת ההשתלטות הנאצית.

בודפסט מחלוקת בעצם לשתי ערים, 'בודה' ו'פסט', כשמרבית המוסדות היהודים מתרכזים בעיקר ב'בודה' בעוד ב'פשט' מתרכזים מוסדות השלטון, הפרלמנט וארמון המלך, שנבנו על גדות נהר הדנובה החוצה את העיר ובלילה אורותיהם המשתקפים על המים יוצרים מראה מרהיב. ואם נחפש – ברוח הימים האלו – את הקשר הטורקי, נמצא אותו גם בטורקיה: העיר מתהדרת בנביעה טבעית של מעיינות חמים, כאשר כמאה ועשרים מעיינות כאלו מצויים בתחומי העיר, רבים מהם בעלי ערך רפואי. הטורקים ששלטו בעיר בעבר גילו את המעיינות האלו והם שהקימו עליהם מרחצאות טורקיות ('חמאם'), כשיש אומרים שזהו המקור לשם העיר – 'בודה'.

מרכז הקהילה האורתודוקסית הוא בבית הכנסת הגדול שברחוב קוזניצי, ששרד את השואה מאחר ששימש במהלך מלחמת העולם השנייה כאורווה עבור סוסי הצבא הכובש, כן ישנם בקהילה בית עלמין ומקווה טהרה. במקום פועלת גם מסעדת חנה הוותיקה ('האנה' בעגה היהודית המקומית) שלה הכשר מהודר. בראש הקהילה האורטודוכסית עומד הרה"ג ר' משה טוביה וייסברגר שליט"א, שאף עומד בראשה של מערכת הכשרות המקומית. הרב וייסברגר הצליח להחיות את הקהילה והוא נחשב לעמוד התווך שלה.

בנוסף להרב וייסברגר ולהרב קלטי (שפעילותו מתוארת בהרחבה בכתבה שלפנינו) פעילים מאד אנשי חב"ד, בראשם עומדים השליח הרב אוברלנדר (שנחשב לגאון עצום ויודע ספר), וכן הרב שמואל רסקין המפעיל את בית חב"ד. הרב רסקין מתמקד בעיקר בסטודנטים היהודיים הרבים הלומדים באוניברסיטאות, ונמשכים אליו גם הישראלים הרבים הלומדים באותם אוניברסי-טאות ששמם הולך לפניהם ומגיעים אליהם מאירופה, ארה"ב וישראל בעיקר לימודי רפואה, רפואת שיניים וטרינריה.

הקהילה היהודית בבודפסט מהווה עדות אילמת לעבר מפואר שהיה ואיננו. בעיר שהיא עיר הבירה ומרכז התעשיה של הונגריה (זו העיר השלישית בגודלה באיחוד האירופי) חיים למעלה מ־1,700,000 תושבים, כאשר למעלה מ־90,000 מהם הם יהודים. עם זאת, מרבית היהודים כלל אינם יודעים שהם יהודים ובודאי שעובדת יהדותם לא אומרת להם מאומה.

למעשה, הריחוק לא החל היום. בודפסט נחשבה למעוז ההשכלה כאשר כבר בימיו של ה'חתם סופר' הדירו יהודים יראים ושלמים את רגליהם מהעיר והקהילות החרדיות התרכזו בערי השדה. בבודפסט התגוררו היהודים ה'תרבותיים' שראו בהתקרבות לגויים

תמונת רקע – מראה כללי של בודפסט

מין גאווה לאומית. הקהילה היהודית היתה קהילה ניאולוגית, שדגלה בקיום חלקי של המצוות כאשר הם התרכזו רק במצוות ה'סמליות'. מוסדות הקהילה, כולל בית הכנסת המפואר ואפילו בית העלמין שבמרכז העיר, השתייכו לניאולוגים וכך הם פני הדברים עד לימים אלו. לפני השואה, למשל, פעלו בעיר עשרות בתי כנסת אך רק כמה בודדים השתייכו לאורטודוכסים.

אין פלא שדור אחרי, בפרט לאחר ההשתלטות הנאצית ולאחר מכן תחת השלטון הקומוניסטי, הלכה יהדותם ונשכחה. כיום מרבית בני הקהילה מתבוללים, וגם מספרם של אלו שמגיעים ביום כיפור לבית הכנסת לא עולה על כמה אלפים.

עם זאת, גם היום שולטת הקהילה הניאולגית בקהילה, כאשר גם הקהילה האורטודוכסית מסונפת בעצם לניאולוגים כשהתקציב הממשלתי עובר באמצעותם. התנהלות זו היא פועל יוצא של הכמות

"במצב זה", מבהירה לנו גם הגב' דייטש, אשתו של איש עסקים מקומי ואף היא מאלו שמלווים את פעילותו של הרב קלטי ורואים בה את עוגן ההצלה היחיד של הקהילה, "קשה מאד לעבוד ולראות פירות. פה חייבים לעבוד בסגנון אחר. להתקדם לאט לאט, להשפיע יהדות על קבוצה קטנה, ללמד כל מי שמבקש לשמוע אך לא לדחוק בהם ולתת להם לצעוד בדרכם שלהם ובקצב שלהם. זו השיטה שבה פועל הרב קלטי וב"ה הוא רואה בה הצלחה".

וגאבור, כמו יתר חבריו, הם הדוגמא החיה להצלחה. גאבור עצמו התקרב בידי הרב קלטי, והיום הוא מסייע על ידו – מוסר שיעורים בפני הצעירים שבחבורה ומנצל את הידע ואת מומחיותו הדידקטית כמורה ("היום אני עושה דוקטורט, שמתבסס על אגרת הרמב"ן") כדי להכניס את התלמידים לעולם היהדות. גם אשתו, דמות ידועה בקהילה, התקרבה בידי הרב קלטי, צעד אחרי צעד, כאשר חלפו לא פחות מ־4 שנים מאז הגיעה לשיעור הראשון ועד שקיבלה את ההחלטה על מעבר למטבח כשר ואימון יסודות היהדות.

במהלך התקופה היא שמעה שיעור אחר שיעור, רשמה בדייקנות את התכנים להם נחשפה, אך את ההחלטה ליישם את הדברים הלכה למעשה היא קיבלה רק לאחר שחשה שהיא מקבלת תשובות לכל שאלותיה. התהליך היה ממושך, עם עליות וירידות, אך בסופו של דבר היא 'חזרה הביתה'.

את אחת הסיבות להצלחתו של הרב קלטי, אגב, הם תולים בכך שהוא אינו עושה צעד בלי שהוא מתייעץ עם ועדה המורכבת מצעירי קהילתו ואשר אותה הקים כאשר החל את פעילותו במקום. "כך מוצאים את המתכונת הנכונה לפעילות וגם זוכים לשיתוף פעולה הדוק עם הציבור שלנו", הם אומרים.

אך התוצאות מדהימות, ללא ספק. לא פחות מ־130 תלמידים מונה כיום 'קהילתו' של הרב קלטי, כולם ברמה כזו או אחרת של התקדמות בתורה ובמצוות. ואם למדנו שגו לאחד גו למאה, הרי שהדברים מקבלים הוכחה מיוחדת בבודפסט: שלושה מהם כבר מקיימים פעילות עצמאית בשלושה בתי כנסת נוספים הפזורים ביתר רבעי העיר והם מקיינים את האור על פני קהלים נוספים.

החברים כולם, כך התרשמנו, הם בני המעמד הגבוה. בעלי השכלה גבוהה, חרוצים ותאבי ידע. במקום מצאנו גם את דניש (דניאל), כבן שלושים, כבן עומד בראש חברת הבניה השניה בגדולה בהונגריה. דניש, בעל תואר שני בכלכלה ומינהל עסקים מאוניברסיטאות אירלנד ושבדיה, לא ידע כלל עד נעורתו כי הוא יהודי.

בהיותו נער התקוטט עם חבריו לכיתה, וההוא שהיה יהודי ספג ממנו נאצות בנוסח "יהודי מלוכלך". למרבה המזל, המורה שהיה עד לכך היה אף הוא יהודי, והוא עידכן את אביו של דניש במאורע. "כלילה אבא קרא לי ואמר לי שני דברים: אחד, שלא מכנים אף פעם חבר בתואר 'מלוכלך', ושנית, שגם אתה יהודי... הבשורה נפלה עלי כרעם ביום בדי, אך מעבר לכך שאני יהודי לא ידעתי מהו יהודי כלל".

כמה שנים חלפו. דניש – בהשראתו של הרב קלטי – הספיק להתקדם בלימודי היהדות, ואף הקדיש שנתיים רצופות ללימוד והתעלות בישיבה ירושלמית ('למדתי ורק למדתי, אפילו לטיולים לא יצאתי. עובדה, בקושי מלה אחת עברית אני יודע"...). כאשר שהינו שם, הוא מסר שיעור בפני חבריו בו התמקד בדברי המשנה 'וכל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון', תוך התייחסות למחלוקת בדברי הגמרא אודות משמעות המילים 'כבני מרון', עם הסבר השקפתי שחיבר את דברי הגמרא לחובתו של היהודי בימים הנוראים, איש איש לפי דרגתו. כאשר חזר בפני על הדברים – הדרשה עצמה נאמרה בהונגריה – התקשיתי להאמין שהאיש שידע לצטט גמ' רש"י וספרי מחשבה בחיות מדהימה, לא ידע כמה שנים קודם לכן מה אומרת לו כלל עובדת יהדותו.

יש תקוה

ולמרות הכל, חרף הריחוק הרב והבורות שלפעמים היא מזעזעת, אי אפשר להתעלם ממאפיין אחד שנותן תקוה: הנימוס ההונגרי הידוע – ברחוב לא יחלוף איש לידך בלי שיאמר לך 'יונהפוט' (יום טוב) והוא יצפה למענה – יחד עם הכבוד שהם וחשים לרב, גורמים לכך שהם מוכנים לשמוע והם מתייחסים לדברים בכבוד.

הנה דוגמא קלה. לפני מספר חודשים חגגה הקהילה את שמחת תחנונם של גאבור ורעייתו. השמחה בקהילה היתה גדולה. עד עכשיו שחים בני הקהילה על החתונה היהודית שאותה חוו, בה שימשו בעצם הרב קלטי ורעייתו – שהגיעה במיוחד לכבוד החתונה להונגריה – כמחותנים לכל ענין. בשמחה (אחת מתוך 3 חתונות שנערכו בקיץ האחרון, כולם מאלו שהתרכבו בידי הרב קלטי) השתתפו כל בני הקהילה, וכאשר השמחה עלתה על גדותיה הורה הרב קלטי לאחד החברים, קצין בכיר בצבא ההונגרי, שירים את החתן על כתפיו.

האיש, צעיר איתן וחסון שמתנשא לגובה של קרוב ל־2 מטר, לא חשב פעמיים, הוא התכופף, הרים את החתן על כתפיו והניפו אל על לשמחתם של החוגגים ששמחתם הרקיעה שחקים. רק לאחר מכן גילה אי מי את אזנו של הרב כי הקצין הגבוה והחסון השתחרר יום קודם לכן מבית חולים לאחר שעבר ניתוח גב מסובך. כאשר פנה

אם זורעים אזי קוצרים. הרב קלטי נושא דברים במסיבת חנוכה

אליו הרב ושאלו מדוע לא סרב, לא הבין הקציץ את השאלה: ממתי מסרבים לרב?

”זהו, לדעתי, קסמו של היהודי ההונגרי”, אומר הרב קלטי.
”את החינוך הזה ינקתי מהורי, והדברים היו ידועים כאבן דרך ביהדות הונגריה: אחרי הרב איץ מהרהרים ואיץ מערערים. המסורת הזו אפיינה את הקהילות ההונגריות כשדמותו של הרב היא מושא להערצה עד היום, בכל קהילות יוצאי הונגריה. ואת הסממנים לכך מוצאים גם בקרב היהודים שהתרחקו...”

פרט לחתונה נערכה גם שמחת פדיון הבן בקהילה, כאשר מדובר בשמחה מחומשת — חמישה ’חתנים’ היו בה, יהודים מבוגרים שהתברר כי לא נפדו בידי כהן ביום השלושים ללידתם, והם זכו לקיים את המצוה בבגרותם. הדבר התגלה כאשר אחד מהם חגג ברית מילה לנכדו כאשר המוהל הובא בידי הרב קלטי מאר”י להונגריה, דובר על כך שהרך הנימול אמור להיפדות ואז נודע כי הסב עצמו לא נפדה. כאשר התארגנו לקראת המעמד נודע על עוד ארבעה, וכך נחוגה לה שמחה כפולה ומכופלת ומחומשת.

ויש את השיעורים הקבועים. אלו נערכים מדי יום, כשמרבית הציבור משתתף בהם פעמיים בשבוע, בעקביות הונגרית אופיינית. השיעור מתקיים במתכונת קבועה, כשאין לשנותו או להזיזו. ”אם יש צורך להזיז שיעור בשל צורך מיוחד, חג או כל ארוע, אנו מגלים שמדובר בשינוי סדרי עולם. מתחילים לעדכן ולבטל פגישות, ובקיצור מדובר בתהליך בכלל לא פשוט”. וכך

את אחת הסיבות להצלחתו של הרב קלטי, אגב, הם תולים בכך שהוא אינו עושה צעד בלי שהוא מתייעץ עם ועדה המורכבת מצעירי קהילתו ואשר אותה הקים כאשר החל את פעילותו במקום. ”כך מוצאים את המתכונת הנכונה לפעילות וגם זוכים לשיתוף פעולה הדוק עם הציבור שלנו”, הם אומרים

בכל שבוע ישנם שיעורים למתחילים ולמתקדמים, שיעורים ביהדות, ביניים, בחומש רש”י, בפרשת השבוע ואפילו בגמרא. כל קבוצה לפי רמתה והתקדמותה.

היכן נערכים השיעורים? ובכן, הפעילות כולה מתקיימת בבית כנסת ישן שהועמד לרשותו של הרב קלטי, כאשר בשלושת חדריו נרקמת לה הפעילות העניפה, וכמובן שבביתו. בבית נערכות סעודות החג עליהם מנצחת הרבנית המגיעה מהארץ, כשבכל סעודה משתתפים עשרים עד ארבעים איש ויותר. סעודות החגים הפכו לנושא בפני עצמו בקהילה והחברים מתרפקים עליהם בערגה. הם מזכירים כמובן את שיחותיו של הרב, אך בעיקר את יחסה של הרבנית שלמרבה ההפתעה מתברר כי היא, בת למשפחה ירושלמית שורשית, אינה יודעת מלה אחת בהונגרית. אבל כנראה שעם שפת הלב אפשר להפיל גם מחיצות של שפה ומנטליות שונה.

כוחה של שבת

מפעם לפעם, יוזם הרב קלטי ’שבתונים’. זוהי שבת שבה יוצאים בני קהילתו למקום שיש בו קהילה יהודית, שם הם נחשפים לחיים יהודיים מקוריים. כך, למשל, שבתה הקהילה באנטוורפן, כשביזמתו ועזרתו של הרב מרדכי שטאובר, מנהל ביו”ס ’אהל רחל’, כל שניים מתאכסנים בביתה של משפחה אחרת שם חוו שבת אמיתית מהי. הם התארחו באנגליה, כשהנגיד ר’ וילי שטרן פותח בפניהם את ביתו בו חלפה עליהם שבת מרוממת שטעמה הטוב עומד עד עתה בפני החברים. הם מספרים על ”שולחן שבת מפואר שנראה כלקוח מארמון” אך בה בעת על דברי התורה שהושמעו מפי הרב ומבעל הבית — בהונגרית — ואשר העלו אותם לפסגות.

בהזדמנות אחרת יצאו יחדיו לערי השדה, שם סיירו בכפרים דעברציץ ואוהעל בהם היו קיימות קהילות יהודיות פורחות לפני השואה, ואילו את השבת עשו בטירה עתיקה. כל שבת כזו דורשת התארגנות ממושכת והיא כרוכה כמובן במשאבי ענק,

הערבה הבוכיה בחצר בית הכנסת הגדול

אך כאשר נחשפים להשפעתה על בני הקהילה מתברר כי לא ניתן לוותר עליהן. ההרצאות שמושמעות באותן שבתות (בין השאר התארחו באותן שבתות המרצה הרב סברניק ועוד), התוכניות והפעילויות המשותפות, מצליחות להטביע בהם חותם כל ימחה.

מאחורי הפעילות, מיותר לומר, עומד הרב עצמו. מי שעד לפני שנים מספר ראה את יעודו בהכנת סוגיה עם דברי הרשב”א, ה’קצות’ ור”ש שקוף, מוצא את עצמו מקדיש שעות בהכנת חידונים, בניית מצגות, ואפילו, אם יש צורך, בחריזות אומצות בשר מתובלות על שיפודים לצורך העלאתם על הגריל.
”כשמדובר בקירוב יהודים — כל הדרכים כשרות”, הוא שוטח את השקפת עולמו.

את פירותיהן של אותן שבתות רואה הרב קלטי בימים אלו. עשרות צעירים לומדים היום בישיבות ירושלמיות, עולים ופורחים בחצרות בית ה’. אחרים מתקרבים בהדרגה אך בעקביות והם נוטלים חלק פעיל בפעילות הקהילתית. כמה מתוך התלמידים הקימו בתים נאמנים בישראל, אחרים עומדים להתחתן בתקופה הקרובה. מהפך מתחולל לו בבודפסט שבהונגריה, והמהפך הזה מטלטל רבים מבני הקהילה שמוצאים עצמם נסחפים ושבים לכור מחצבתם.

”שבת אחת כזו טובה יותר מאלף הרצאות”, אומר הרב קלטי, שמוסיף סיפור קטן לדוגמא:
”אחת התלמידות השתתפה בשיעורים באופן קבוע, אך לא הראתה סימנים שהדברים השפיעו עליה. כאשר חזרנו מוינה היא ניגשה אלי בשדה התעופה ואמרה: הרב, אם אפשר שכבודו יגיע אלינו הביתה מחר ויכשיר את המטבח. אבל אני מבקשת שהדבר יעשה כבר מחר. אני חוששת שלאחר מכן תפוג ההתלהבות ואחזור בי...”
למחרת עלינו לביתה, הכשרנו את המטבח, ולאחר מכן השראתי לבני הזוג סכום נכבד שבו ירכשו כלים חדשים במקום הכלים שנאלצו להשליך. מאז הם שומרים על מטבח יהודי כשר.”

אך הרב קלטי לא חווה רק רגעים של נחת. יש גם רגעי משבר שאינם חסרים והם מעלים לא פעם מחשבות שניות. שאלת גיוס התקציב קשה, טורדת ומעיקה, אך יש גם מקרים של עוגמת נפש. באחד המקרים, מספר הרב קלטי כשדמעות בעיניו, ראינו התקדמות רבה אצל אחת מבנות הקהילה. היא התקדמה בקצב מעורר התפעלות, עדי הביעה ענין ללמוד בארץ. כאשר עלתה נקלטה במוסד חילוני בתל אביב, בעוד אנו עושים אמצעים להעבירה לפנימיה חרדית. אולם, מה שלא עשה בית הספר הגויי הצליחה לחולל הבוהמה התל אביבית: כעבור מספר שבועות כבר ניתקה התלמידה קשר, ועתה היא אמנם בארץ ישראל אך מנותקת לחלוטין מתורת ישראל...

אך גם אם הרב עצמו לא מנופף בהישגים, אי אפשר להתעלם מהם. בשיחות שערכנו עם בני הקהילה הם תיארו את הפעילות כ”הצלחה שלא בדרך הטבע”. גם גדולי ישראל שליט”א עדים לפעילות והם מדרבנים כל העת את הרב קלטי במלאכתו. מי שעוקב אחר מעשיו הם בעיקר האדמו”רים והרבנים יוצאי הונגריה, שרואים בו את קרן האור היחידה שמצליחה להבקיע את מעטה האפילה העוטף את יהדות הונגריה.

כך למשל הגיע למקום כ”ק האדמו”ר מבאסטאן שליט”א שנושא דברים נרגשים בפני הקהילה לאחר שהתפעם ממראה עיניו. כ”ק גאב”ד מאקאווא שליט”א אף יצא מגדרו וערך ’טיש’ נרגש עם בני טיפוחיו של הרב קלטי. לאותו טיש בלתי שגרתי, אגב, היה המשך מעניין:

”עליתי לא מזמן לביתו של הגר”א שטרנבוך שליט”א, ראב”ד דאנטוורפן, ובקשתיו שיצרף את חתימתו למכתב תמיכה שהיה נחוץ לי”, מספר הרב קלטי.
”הגר”א שטרנבוך הצביע על הכותרת שהכריזה על ’קריאת קודש מהרבנים יוצאי הונגריה’ ואמר: איני יוצא מהונגריה, ומדוע שאחתתם? אך מיד הוסיף: ’שמעתי על הפעילות, ובעיקר על העובדה שמוחתני, גאב”ד מאקאווא שליט”א, יצא מגדרו לפני חברי קהילתך. ואם כך נהג מוחותני, ודאי שעלי לעזור לכם בכל דרך’...”

שיעור במדרחוב

השעות נוקפות ועתה אנו פונים ליעד אחר. למרכז העיר, שם, במדרחוב העירוני הסמוך לבניין הקהילה היהודית (הניאולוגית) מתקיים בימים אלו ’פסטיבל יהדות’. בימי הפסטיבל מוצגת במקום תערוכה שמציגה את הלבוש היהודי, האוכל היהודי המקורי, ובין השאר הוחלט לזמן למקום גם רב יהודי מקורי שיענה לשאלות הקהל והוא יוסיף נופך צבעוני לפעילות.

המחזה שאנו מגלים בסופו של דבר נראה סוריאליסטי למדי. בלבו של המדרחוב, לצד בתי הקפה, מסעדה שנושאת את השם המושך ’ידישע מאמע’ שמיותר לומר כי על כשרות לא שמעו שם מעולם, הוצבה לה כמה ומעליה שולחן ומיקרופונים. צוות צילום והמנחה שנחשב לדמות פופולרית בעיר עומדים כבר הכן. הרב תופס את מקומו במרכז הבמה, כשלצידו שני יהודים נוספים, היחידים בעלי ההופעה היהודית המקורית שאותם ניתן היה לאתר ברדיוס הקרוב. אחד מהם הוא מלמד מארץ ישראל שנשכר בידי חסידי סאטמר במטרה ללמד מספר תלמידים במקום.

בשעה הקרובה יענה הרב על שאלות שאותם יעלו אלו שיושבים בכסאות מחצלות הקש שממול. הם ישאלו על הנושאים שמעניינים אותם: מזלות, תפרון חלומות, והאם קיימים היום כשפים, שדים ורוחות. הרב ישיב, אך פה ושם ישיחל מסר על יהדות, על ימי אלול ועל הימים הנוראים הקרבים. בסופו של הארוע מקריא אחד מהנוכחים שיר, ואילו השני יספר סיפור.

התפאורה מקופלת, הבמה מתפרקת. תם הטקס. אני מחפש אכזבה בעיניו של הרב קלטי, ולא מוצא, זאת למרות שהמארגנים דיברו על ציבור של מאזינים, על כך שניתן יהיה להעביר הרצאה בענייני השעה. אך הרב קלטי אינו מבין על מה וממה יש להתאכזב: "היו שם כמה עשרות יהודים, והם נחשפו לדברי תורה. הדברים הוקלטו וכך יאזינו להם עוד כמה יהודים. ומעט מן האור ידחה הרבה מן החושך. ובכלל, האם אני מחפש תוצאות? ההצלחה נמדדת במספרים? לא ולא".

זהו המוטו, אני לומד, להשקיע ללא לאות בלי לחפש תוצאות. לזרוע זרעים ולא להמתין לפריחתם של הפירות. זו הסיבה שהשיעורים נמשכים במרץ, שנה אחרי שנה, למרות שחלק מאלו שמשתתפים בהם אינם מראים, בינתיים, סימני חזרה לדת. על ההשתתפות בשיעורים הם מתוגמלים במילגה צנועה כאשר הם נדרשים גם לעמוד במבחנים. "כך הם מתייחסים לכך ברצינות יתר, לא פחות מאשר היחס ללימודי המקצוע", מנמק הרב.

בימים אלו, כך נודע לי כבדרך אגב, יצא הרב במבצע פרסום מאסיבי שנועד לחשוף את השיעורים בפני יהודים נוספים. בעזרתם של בני הקהילה עוצבו פלייירים, שמחולקים בכל מקום בו יכולים להימצא יהודים, גם בבתי הקפה שם מתקהלים יהודים לרוב. כי זאת יש לדעת: בהונגריה, שתיית תה בסוף היום היא מנהג שאי אפשר לוותר עליו. ישנם מסבאות כאלו שבהם מתקהלים רק יהודים, שאינם יודעים מה היא יהדות אך הם לא יניחו לאחרים להיכנס למסבאתם... בימים אלו הם הוצפו בהזמנות להגיע לשיעורים, כשהתקה היא שהפניה תעשה פירות והם יבואו.

גם עיתון ייחודי, "המעייץ" שמו, רואה אור אחת לחודש בידי לחי"ב/, זאת פרט לעוד פעולות נוספות הקיימות במגוון תחומים. על העיתון שוקד הרב יחד עם חברים מבני הקהילה, ובו הם מתמקדים בעבר היהודי המפואר, מרחיבים על החגים והמועדים הקרבים, ומדווחים על הפעילויות שהיו ושהיו. העיתון הרואה אור במאות עותקים בפורמט כרומו מהודר, זוכה לביקוש רב כאשר על כך יעידו המשובים הרבים המגיעים אליו בדרך קבע, ואילו הרב גילה שיש לו כשרון נוסף: עורך עיתון.

אלו שמתקרבים יותר, וזכים לעזרה וסיוע על כל צעד ושעל. כך, למשל, דואג הרב להעביר תשלום סמלי לכל אחד מהחברים, כאשר הסכום מועבר לחנות היהודית הכשרה שם הם יכולים לרכוש מוצרי מזון בסיסיים ב־50% הנחה בעוד הרב משלם את 50% הנותרים. "המטרה", אומר הרב, "היא להרגיל אותם לקנות אך ורק בחנות הכשרה. אם מגיעים אליה פעם בחודש, יגיעו אליה יותר וכך הם ידירו את רגליהם עם הזמן מיתר החנויות".

לעצור את השואה

בשעת ליל מאוחרת, לאחר שהטלפון כבר הפסיק לצלצל והשאלות המתנקזות לשולחנו של הרב נדמו בינתיים, כאשר גם הטלפונים הנעשים מידי הרב לגבירים שמעבר לים במטרה לבקשם לתמוך בפעילות הסתיימו, אני מוצא זמן לשאול את הרב שאלה מציקה: מאיפה לוקחים את הכח.

שיהיה ברור, אין זה קל. המרחק מבני המשפחה, קורע ומכאיב. גם התמונות של הנכדים שעתה חגגו להם יום הולדת והם ממלאים כל פינה בסלון, לא מצליחים להקהות את הגעגועים. גם קופסאות הפלסטיק המכילות את האוכל הביתי שהרב סוחב עמו מביתו שבירושלים ואשר רק מהם הוא ניזון כל התקופה, לא מצליחות להעביר את טעמו של הבית שנשאר מאחור. ומי מדבר על הקשר עם החברים, עם התלמידים, עם ה'ראש ישיבה' עמו נהג להיפגש דרך קבע ועתה השיחות מצטמצמות לשיחות טלפוניות טרנס אטלנטיות קצרות... כל אלו מספקים בודאי רגעים קשים רבים.

"זה נכון", לא מסתיר הרב קלטי את הקשיים, "אך יש לזכור שאנו רואים ב"ה גם רגעים רבים יפים. אבל בכלל, אני שואל אותך: איך אני יכול לעזור כאן?"

— מה הכוונה איך אפשר?

— 90,000 יהודים עומדים כאן בפני התבוללות. עוד פחות משנות דור לא יהיה להם זכר. הם יטמעו ואינם. איך אפשר לעמוד מנגד ולא לעשות מאומה?

"אני מרגיש לפעמים", הוא ממשיך וחושף, "כמו הרב וייסמנדל זצ"ל, הרואה את החורבן, זועק, אך זעקתו אינה נשמעת. גם כאן אני רואה את הקהילה היהודית שוקעת ועוד מעט ואיננה, ואם אני יכול להציל ולפחות להשמיע באזניהם את קריאת רב החובל 'מה לך נדרם' — שלא אעשה זאת?"

ואם תחפשו את התשובה, היא נמצאת אצל גאבור (גבריאל), דניש (דניאל) ויתר חבריהם, שנשמתם היהודית קלטה את הקריאה הזו והיא הצליחה לסחוף אותם, להגביהם ולהחזירם הביתה.

ש"ק פר' כי תבוא — נצו"; י"ח — כ"ד באלול תשע"א

יום יחדש	יום השבוע	אלול תשע"א	עלות השחר	זמן ציצית ותפילין	הנץ החמה	סו"י קרי"ש להמג"א ותר"א	סו"י קרי"ש תפילה להתיא והגר"א	סו"י תפילה להתיא והגר"א	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה	שקיעת החמה	דף היומי בבלי חולין פסחים	דף היומי ירושלמי פסחים
י"ח	שבת	כי תבוא	4:53	5:36	6:20	8:43	9:26	10:00	10:28	12:34	4:13	5:31	6:47	פג	ס
י"ט	א		4:53	5:36	6:20	8:43	9:26	10:00	10:28	12:33	4:12	5:29	6:46	פד	סא
כ'	ב		4:54	5:37	6:21	8:43	9:26	10:00	10:28	12:33	4:11	5:28	6:45	פה	סב
כ"א	ג		4:55	5:38	6:21	8:43	9:26	10:00	10:28	12:33	4:10	5:27	6:43	פו	סג
כ"ב	ד		4:56	5:38	6:22	8:44	9:27	10:00	10:28	12:32	4:09	5:26	6:42	פז	סד
כ"ג	ה		4:56	5:39	6:23	8:44	9:27	10:00	10:28	12:32	4:08	5:25	6:41	פח	סה
כ"ד	ו		4:57	5:39	6:23	8:44	9:27	10:00	10:28	12:32	4:07	5:24	6:39	פט	סו

(מתוך לוח דבר יום ביומו)

חידה תורנית מצוירת בפרשת השבוע

התמונה המופיעה לפניכם, מכוונת לפתרון מפרשת השבוע, במקרא בלבד! יש למצוא שתי מילים סמוכות בלבד בפסוקי הפרשה, אשר מתחברות לפענוח הניבט מן התמונה.

הצגה!

ההסבר: בתמונה ניבט נער בר מצוה המנסה לפתוח את דרשתו, אך החוגגים מפריעים לו כמנהג, ומאלצים אותו להפסיק. ובמילים פשוטות, מורים לו: "לא תדרוש".

הזוכים:

הפרס הראשון לפותר הראשון נכונה: משפ' אשר, אלעד.

הפרס השני מבין הפותרים נכונה: משפ' שמעון, בני ברק

הפרס השלישי מבין שולחי הפתרונות: משפ' רוסט, ליקווד

הוראות והבהרות:

• החידה מיועדת לכל הגילאים.
• יש לעיין היטב בפסוקי הפרשה, בניסיון לאתר את שתי המילים הסמוכות, אשר אליהן רומזת התמונה.

• שימו לב! מוקד הפתרונות פעיל החל מהשעה 9:30 לאחר צאת השבת ועד ליום ראשון בחצות. פתרונות שישוגרו לפני או לאחר מועד זה, לא ייקלטו.

• הפרסים והציורים מבית **מלכות וקסברג**

שווה לפצח - שווה לנצח!

את הפתרונות ניתן להשמיע בתא קולי שמספרו 02-500-2513/4 או לשגר לפקס שמספרו 1532-6363291

הפרס בשבועות הקרובים יהיה ספר הקומיקס 'גלגל מי יודע' בהוצאת המודיע

הצגה!

אתם מוזמנים להנות מספריו המרתקים של בנימין חינקיס, 'נקודת מבט' - לילדים 'שקוף' או 'לא מה שחשבת' - לנוער ומבוגרים.

